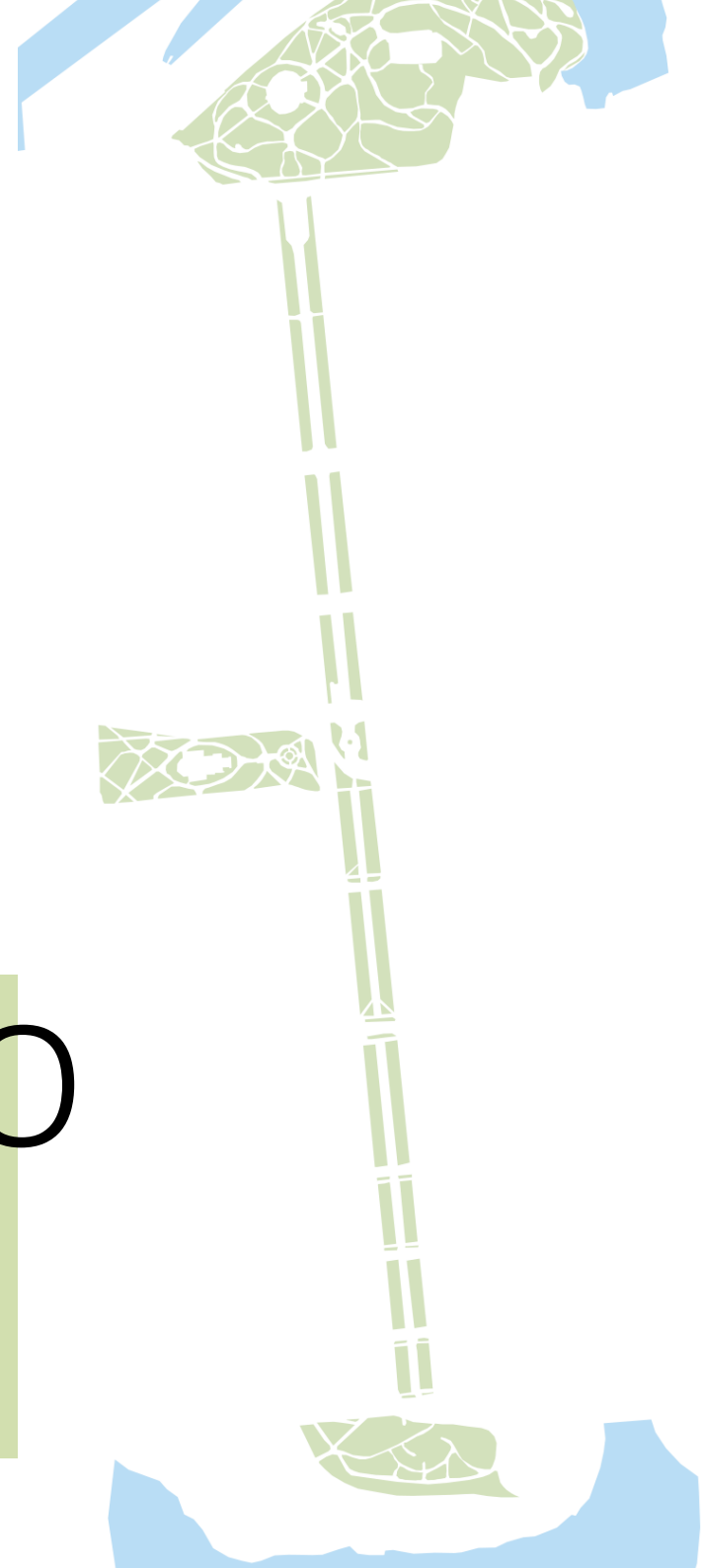

HÄMEENPUISTO

kaupunkikuvallinen nykytilan analyysi

Tampereen kaupunki / Kaupunkiympäristön suunnittelu 2021
Asemakaavoitus / Arkkitehti yo: t Eveliina Heikkala, Elina von Lerber ja Sini Korhonen

1

Näkymä Hämeenpuiston ja Puutarhakadun risteyksestä Eteläpuiston suuntaan. ©Tampereen Kaupunki 2021

LÄHTÖTIE TOJA

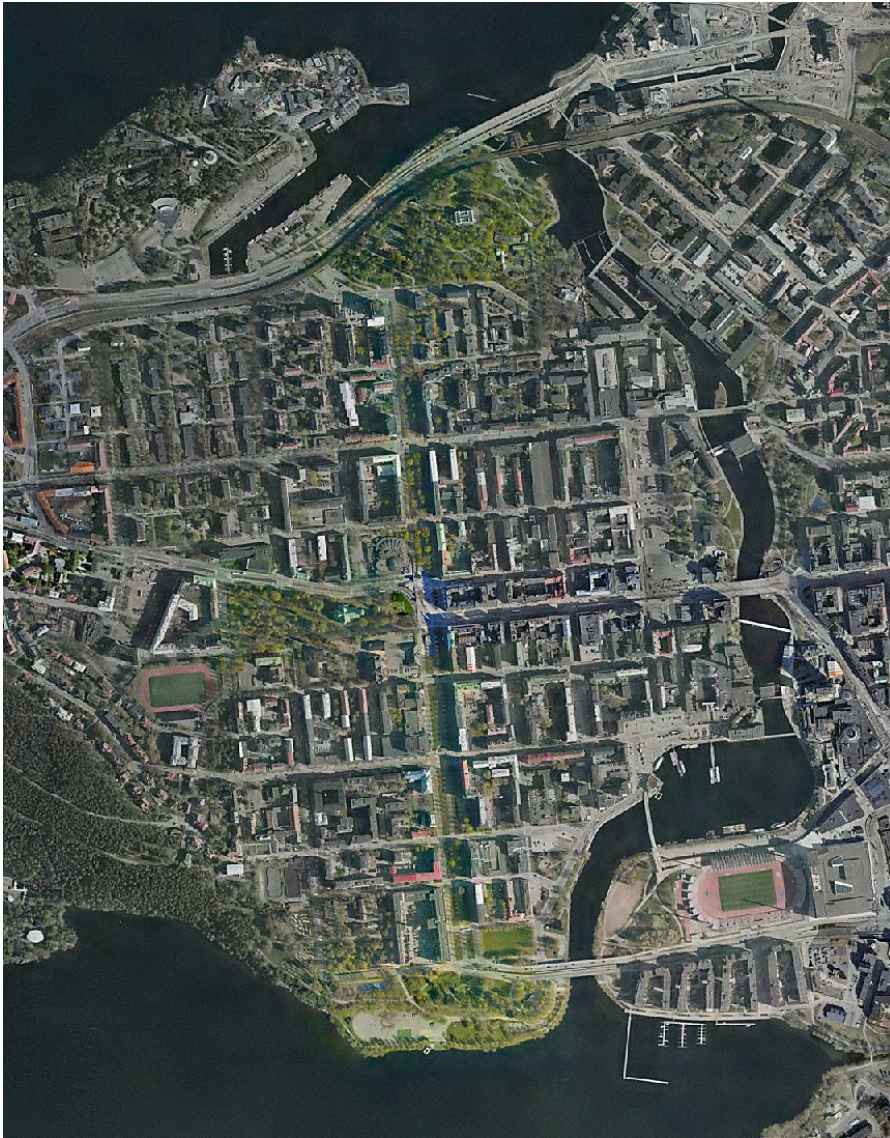
Selvitystyön tavoitteet	5
Lähtöaineisto	6
Maastokäynnit	7
Kaavatilanne	8

ARVOT JA NYKYTILANNE

Kaupunkikuvalliset arvot – kansallinen kaupunkipuisto	11
Virkistys- ja oleskeluarvot	15
Luontoarvot	20
Puusto	
Nurmi ja istutukset	
Ympäröivien puistojen suhde Hämeenpuistoon	
Liikenneympäristö	24

LÄHTEET	27
---------	----

LIITTEET	28
----------	----

SELVITYSTYÖN TAVOITTEET

Hämeenpuiston kaupunkikuvallisen nykytilan analyysin tarkoituksena on tuottaa taustoittavaa aineistoa vuoden 2021-2025 asemakaavoitusohjelmassa olevaa Hämeenpuiston asemakaavamuutosta varten. Työssä tarkastellaan puiston nykytilan arvoja ja ominaispiirteitä kaupunkikuvallisista lähtökohdista. Analyysi on laadittu touko-elokuussa 2021.

Carl Ludwig Engel asemakaavoitti Esplanadin alun perin palokujaksi 1830-luvulla. Se, nykyiseltä nimeltään Hämeenpuisto, on merkittävä kaupunkitila Tampereen ydinkeskustan alueella. Reilun kilometrin mittaiseen puistoon liittyy laaja kirjo kulttuurihistoriallisia, maisemallisia, kaupunkikuvallisia ja toiminnallisia arvoja. Nykyisin puisto on lisäksi yksi keskustan tärkeimmistä viherverkon ja liikenteen solmukohtista. Hämeenpuiston erityinen luonne ja arvot sekä toiminnallinen rooli kolmen puiston ja kahden järven yhdistävänä akselina antavat puistolle erityisen aseman niin kansallisesti merkittävänä kaupunkikuvana kuin paikallisen identiteetin kannalta.

Tässä työssä kuvataan tarkasteluajanjakson hetkellä havainnoitua ja dokumentoitua Hämeenpuiston kaupunkikuvaa ja arvoja sekä sen liittymistä lähiympäristöön. Työn tukena hyödynnetään aluetta aikaisemmin käsiteltyjä selvityksiä ja suunnitelmia sekä maastokäyntejä kohteessa. Analyysi tarkastelee teemojen sisältöä havainnoimalla keskeisiä kehittämiskohteita ja -mahdollisuuksia kaupunkisuunnittelun ja kaupunkikuvan näkökulmasta.

LÄHTÖAINEISTO

Analyysin keskeisimpänä tausta-aineistona ja vertailukohteena on Tampereen kaupungin tilaama Hämeenpuiston puistohistoriallinen selvitys. Selvityksen on toteuttanut maisemasuunnittelu Hemgård vuonna 2014. Hämeenpuiston kaupunkikuvallinen nykytilan analyysi (2021) vertaa puistohistoriallisessa selvityksessä (2014) käytettyä materiaalia nykytilanteeseen. Hemgårdin selvityksessä käydään tarkemmin läpi puiston historia ja synty, jota ei tässä työssä käsitellä yhtä kattavasti.

Hämeenpuiston nykytilan analyysin tarkastelun kohteena on suunnittelualueen lisäksi sen liittyminen ympäröivään kaupunkirakenteeseen ja kaupungin viheralueiden verkostoon. Painopisteenä on Eteläpuiston, Pyynikin kirkkopuiston, Hämeen- ja Näsijärvenkadun sekä Näsinpuiston väliset liittymät. Tampereen kaupungin vihersuunnittelu on vuonna 2014 tuottanut keskustan viherverkkoa ja sen kehittämistä käsittelevän Tampereen vihreä keskusta -selvityksen. Keskustan viherverkon selvitys auttaa tässä työssä käsittelemään suunnittelualuetta osana koko kaupungin viherverkon kokonaisuutta. Vihersuunnittelun laatimassa selvityksessä korostetaan viheralueiden sekä puistojen tärkeyttä asuin ympäristön viihtyvyyden ja kaupungin vetovoimaisuuden tekijänä. Keskustan viherverkon selvityksen tueksi laadittujen kyselyjen pohjalta (Harava kysely 2013 / EVE -kysely 2011) Tampereen asukkaat pitävät keskustan puistoja suuressa arvossa ja muun muassa Hämeenpuisto koetaan yhdeksi tärkeimmistä ylpeydenaiheista keskustan muiden arvokkaiden viheralueiden joukossa. Lisäksi tarkastelualueen luontoarvoja käsiteltäessä on hyödynnetty vuoden 2020 Kaupunkipuukyselyn aineistoa.

Työssä on lisäksi hyödynnetty aineistoa Eteläpuiston ja Nalkalanrannan maisemallisen tarkastelun -raportista (Maisemasuunnittelu Hemgård, 2011) ja Tampereen keskustan rakennetun kulttuuriympäristön selvityksestä (A-Insinöörit Suunnittelu Oy, 2012). Edellä mainittujen selvitysten painopiste on rakennetun kulttuuriympäristön maisemallisissa ja kaupunkirakenteellisissa kokonaisuuksissa.

3

Kuvassa vasemmalla Hämeenpuiston nykytilanne ja oikealla ote 1900-luvun alun postikortista. ©Tampereen Kaupunki 2021 / MV

MAASTOKÄYNNIT

Kesän 2021 aikana tehtyjen maastokäyntien tarkoituksena on ollut paikan päällä havainnoida ja dokumentoida suunnittelualueen nykytilaa kaupunkikuvallisista lähtökohdista. Käyntien tarkoituksena oli käydä läpi lähtöaineiston selvityksissä todetut arvot ja tarkastella niitä tarkemmin kohteessa. Lähtöaineistona käytetyissä selvityksissä vanhentuneiksi tai riittämättömiksi todetut havainnot päivitetään tässä työssä.

4

Etualalla Näsikallion suihkukaivo, jonka takaa näkymä Hämeenpuistoon. Vuosikymmenten aikana useissa eri käyttötarkoituksissa toiminut Hämeenpuiston eteläpäädyn aukio on kuvaushetkellä paljas hiekkakenttä. ©Tampereen Kaupunki 2021

Kohteessa käytiin neljänä eri päivänä kesä-elokuun aikana. Ensimmäisellä kerralla tarkasteltiin erityisesti muun muassa Hämeenpuiston toiminnallisuutta, maisemallisuutta, jatkuvuutta, kaupunkitilallisuutta sekä aistihavaintoja, joista erityisesti suunnittelualueen äänimaailma nousi esiin. Suunnittelualueen lisäksi käynnin aikana käytiin valokuvaamassa Näsinpuistoa, Pyykin kirkkopuistoa ja Eteläpuistoa. Erityisen kiinnostaviksi nousivat kaupunkikuvalliset solmukohdat puistojen ja pääkatujen risteyksissä.

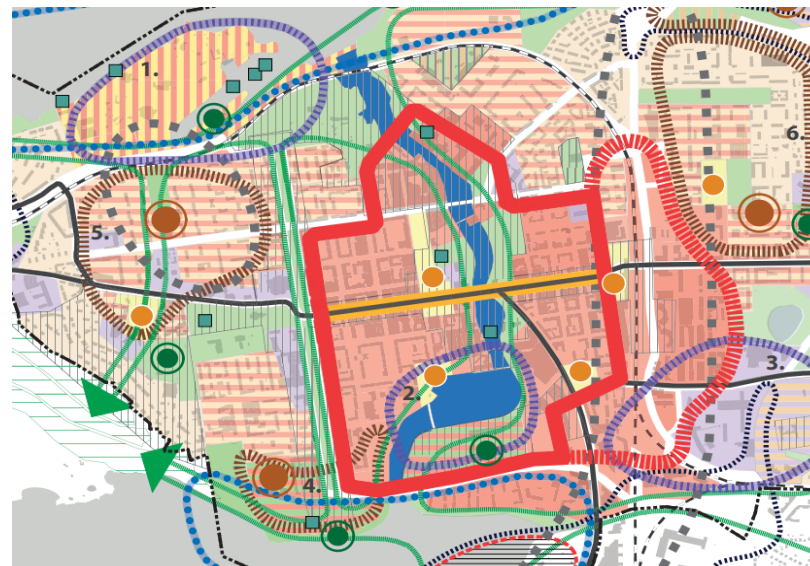
Seuraavan kahden käynnin aikana keskityttiin puistoa rajaavien rakennusten julkisivujen muodostamaan kaupunkitilaan ja rakennusten toimintoon osana puistoa. Tarkoituksena oli tutkia viimeisimmän Hämeenpuistoa koskeneen selvityksen (2014) jälkeen ilmenneitä muutoksia, kuten lisäkerrosten rakentamista, rakennetussa ympäristössä ja päivittää ne tähän työhön osaksi puiston kaupunkikuvallista arviointia.

Viimeisellä käyntikerralla erityistä huomiota saivat Hämeenpuistoa jaksottavat näkymät sekä niiden avautuminen. Tutkittiin, missä kohtaa puistoa rajaavat rakennukset avaavat ja sulkevat näkymiä puistosta. Pohdittiin näiden avautuvien kohtien merkitystä puiston kaupunkitilaan. Kontrasti vanhojen, ekologisesti hyvin arvokkaiden, ja nuorempien kaupunkipuiden välillä herätteli ajatuksia ja huomattiin niiden itsessään kertovan paljon Hämeenpuiston historiasta ja sen eri vaiheista.

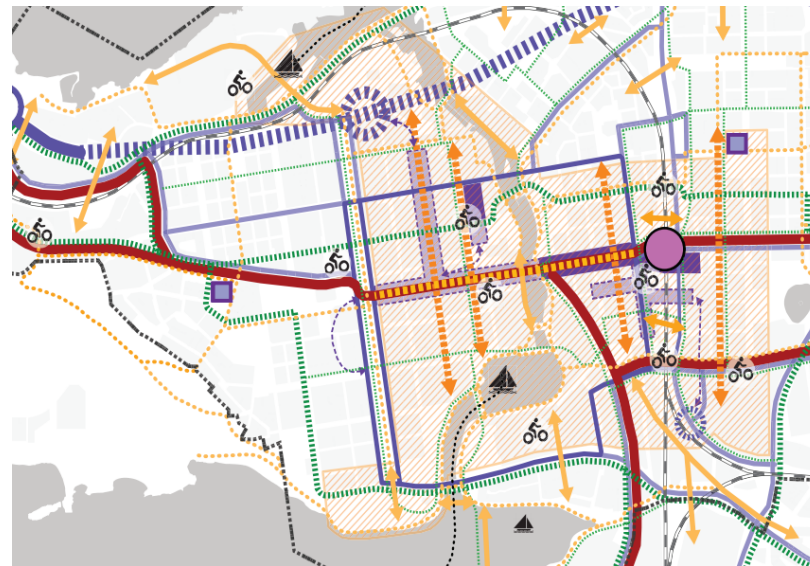
KAAVATILANNE

Tampereen strategisessa osayleiskaavassa, maankäytön kartassa, Hämeenpuisto on osa keskustan kehitettävää viher- ja virkistysvyöhykettä, jonka läpi Hämeen- ja Pirkankadun risteyksessä kulkee joukkoliikenteen laatukäytävä. Osayleiskaavan mukaan muun muassa yhteyttä järveltä järvelle on parannettava ja vyöhykettä tulee kehittää kaupungin viihtyisyys- ja vetovoimatekijänä sekä tärkeänä osana kaupunkimaisemaa. Osa puiston pohjoisreunaa rajaavaa rakennuskantaa kuuluu kaavan mukaan ydinkeskustan kehittämisvyöhykkeeseen. Hämeenpuisto rajautuu suurilta osin ympäröivien rakennusten julkisivuihin, minkä vuoksi lisärakentamisella on suora vaikutus myös puiston kokonaisuuteen kaupunkitilana.

Keskustan strategisen osayleiskaavan kartassa 2, liikenne, Hämeenpuiston kautta kulkee tärkeitä joukkoliikenteen, moottoriajoneuvojen, pyöräilyn sekä jalankulun reittejä. Liikenteen osayleiskaavan peruseräkkeenä on muodostaa tavoitteita keskustan hyvälle saavutettavuudelle kulkumuodosta riippumatta ja kehittää helposti hahmotettavaa liikenneympäristöä. Suunnittelualueella sijaitsevat korkeatasoiset esteettömyyden reitit, jonka lisäksi sillä on merkittävä rooli keskustan liikenneverkon osana ja suuntautuvat syöttöliikenteen kannalta pysäköintialueille.

5 Kartta 1, maankäyttö, ©Tampereen Kaupunki

6 Kartta 2, liikenne, ©Tampereen Kaupunki

Ote Pirkanmaan maakuntakaavasta 2040, ©Tampereen Kaupunki

[illegible]

Ote asemakaavamuutoksesta vuodelta 1968, ©Tampereen Kaupunki

KAUPUNKIKUVALLISET ARVOT – KANSALLINEN KAUPUNKIPUISTO

Hämeenpuistossa puistot, kivikaupunki ja liikenne kohtaavat koko puiston pituudelta, ja Hämeenpuisto tulee vastaan monelta suunnalta kuljettaessa. Puiston ympärillä on merkittäviä toimintoja, kuten kivijalkaliikkeitä, kirjasto ja teatteri. Se on myös vihreä kaistale keskellä keskustaa. Solmukohta, joka on merkittävä osa Tampereen kaupunkikuvaa ja tamperelaisuutta. Liikenteen ja oleskelun elementtejä käsitellään tässä selvityksessä myöhemmin.

Kaupungilla liikkuesssa suora, keskustan koko pituudeltaan kattava puisto *tunnistetaan ja tunnetaan*. Puisto on tunnettu Tampereen ulkopuolella, ja sillä on myös valtakunnallinen arvo. Puisto on kokonaisuudessaan RKY-alue ja kuuluu Pirkanmaan kulttuuriympäristön arvoalueisiin. Tunnistettavuutta ja tunnettuutta auttavat puiston poikkeuksellinen pituus, suoruus, puurivit ja jaksotus sekä tietty perinteisyys sommittelussa – historiallisuus näkyy puistossa. Hämeenpuisto on monille tuttu ympäristö läpikulkuun ja oleskeluun.

Hämeenpuiston *historiallisuus* näkyy esimerkiksi vanhoissa rakennuksissa ja esplanadin perinteessä. Akselit, järjestelmällisyys ja patsaat liittävät puiston historiaansa. Historiallisuutta voisi huomioida enemmänkin, vaikkapa infotauluilla tai vanhoja asioita korostamalla. Esimerkiksi Kaupunkipuukyselyssä 2020 pidettiin vanhoista puista, jotka muistuttavat aiemmista puiston puuriveistä. Toisaalta suuret muutokset toiminnallisuuden lisäämiseksi saattaisivat olla uhka puiston historialliselle ilmeelle. Tällaisia muutoksia voisivat olla muun muassa pyöräkaistat tai tapahtuma-alueet.

10

Kuvassa punaisella katkoviivalla tarkastelualueen aluerajaus.
©Tampereen Kaupunki

Hämeenpuistossa puut rajaavat jatkuvasti erilaisia *näkymiä*. Puiden lomasta keskellä kulkiessa huomion kiinnittävät erityisesti vanhat, värikkäät ja hyväkuntoiset talot kauniine kivijalkoineen. Myös kivijalkakaupat näkyvät näin ja ovat erityisen mukava ”ison kaupungin” merkki normaalien ketjuliikkeiden sijaan. Puiston kaksi päänäköalaa muodostuvat maaston muotojen ansiosta. Puolen välin jälkeen lähtee maanpinta laskemaan etelään päin kuljettaessa. Tämä tekee sen, että koko puiston läpi kulkeva näkymä leikkaantuu kahtia Vapaudenpatsaan kohdalle sekä pohjoisesta, että etelästä päin katsottuna. Tämä korostaa entisestään Hämeenpuistolle tärkeän Vapaudenpatsaan merkitystä.

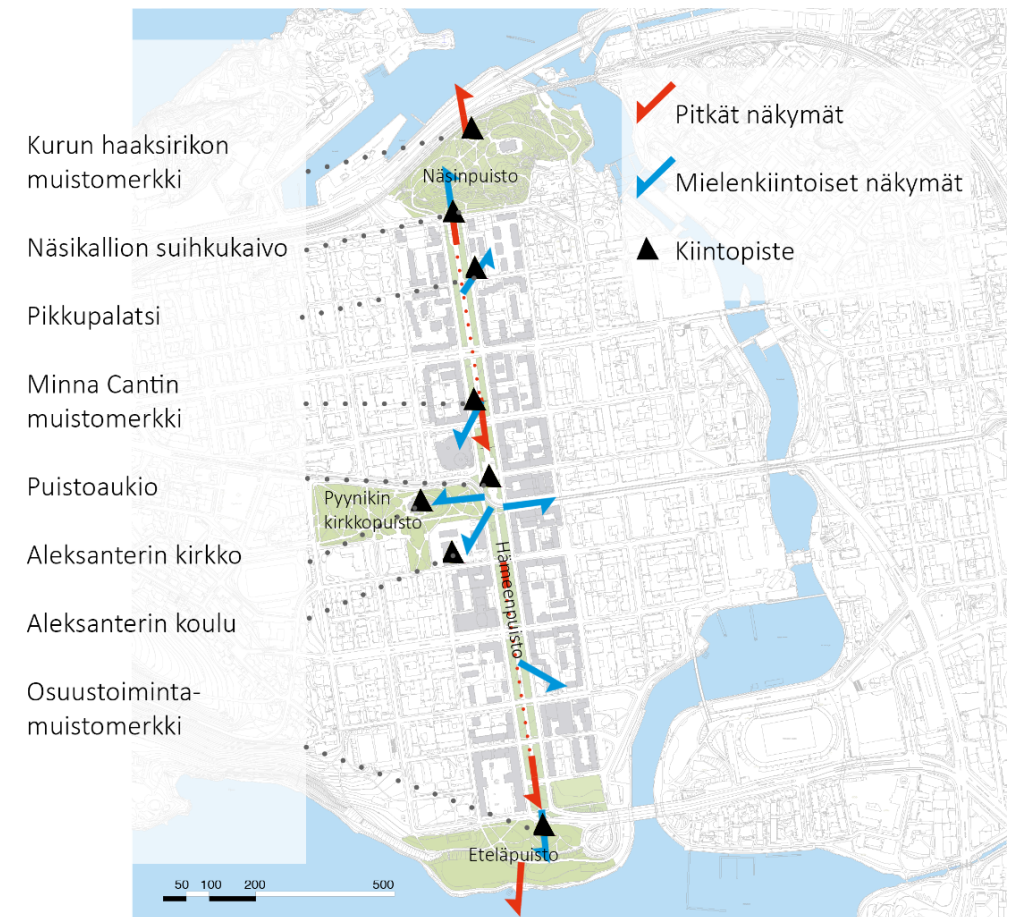
Risteyksien kohdalla avautuu laajempia näkymiä puistoon ja sen ympäristöön. Katselemaan pysähtyminen voi tosin olla vaikeaa alueen vilkkauksen takia. Lisäksi rakennuksia voi havainnoida puiston laidoilta. Lähietäisyydeltä kokonaisuutta on hankala hahmottaa, joten yksityiskohdat ja värit kivijaloissa ovat erityisen merkittäviä.

Hämeenpuisto on laaja *viheralue kaupungin ytimessä*, mikä on sen ehdoton vahvuus. Se yhdistää eri puistoja, ja monipuolistaa kaupunkikuvaa koko pituudeltaan. Hämeenpuisto rajaa erilaisia, tunnistettavia näkymiä sekä puiston sisällä että sen laidilla. Puisto lisää osaltaan alueen ekologisia arvoja.

Julkiset rakennukset luovat urbaania tunnelmaa ja vetävät osaltaan ihmisiä alueelle. Tunnistettavimmat rakennukset tuntuvatkin kiinnostavammilta kuin itse puisto – ne monipuolistavat kaupunkikuvaa ja toimivat maamerkkeinä puiston rinnalla. Eri aikakausien erityyppiset rakennukset elävöittävät kaupunkia ja näkymiä.

Hämeenpuisto *kytkee yhteen* Tampereen keskustaa rannalta rannalle Näsinpuiston ja Eteläpuiston kautta. Nämä puistot toimivat myös päätepisteinä Hämeenpuiston pitkälle akselille. Pyynikin kirkkopuisto on Hämeenpuiston keskikohdan tuntumassa lännessä.

Puistot ja toiminnot jaksottavat Hämeenpuistoa. Kirkkopuiston kohdalla tapahtuu, mutta Näsin- ja Eteläpuiston päädyt ovat yksitoikkoisemmat. Jaksotusta luovat myös maastonmuodot.

11

Kuvassa on värillisillä nuolilla osoitettu Hämeenpuistosta avautuvia pitkiä sekä mielenkiintoisia näkymiä. Maastokäyntien aikana esille nousseet kiintopisteet on merkitty kolmio symboleilla.

Hämeenpuisto on *pääkadun pääte* kaupunkirakenteessa. Hämeenkadulta Hämeenpuistoa päin tultaessa ei puistoa välttämättä tosin kovin hyvin huomaa.

Tapahtumat tuovat Hämeenpuistoon elävyyttä ja vaihtelua. Puistossa on pidetty esimerkiksi kansainväliset markkinat ja ripustettu erilaisia valoteoksia. Autotiet ja melu rikkovat aluetta tapahtumien kannalta.

Kahvilat, kioskit ja ravintolat ovat keino saada ihmisiä puistoon ja tehdä aluetta kiinnostavammaksi. Nämä toiminnot ovat keskittyneet Pyynikin kirkkopuiston ympäristöön. Rakentaminen on pitkälti kioskityyppistä, ja kehitysehdotuksena on, että rakennukset voisivat olla kiinteämpiä ja arkkitehtonisesti huolitellumpia.

Toiveena on turvata Hämeenpuiston asema historiallisena puistona osana viheralueverkostoa sekä parantaa aluetta. Keinoja tähän ovat esimerkiksi parempi kunnossapito, historiaa kunnioittavat muutokset sekä yhteyksien säilyttäminen ja parantaminen muihin puistoihin. Hämeenpuisto voisi olla houkuttelevampi paikka käydä, jos sen toiminnot olisivat kiinnostavampia, ja jos turvallisuus ja riittävä rauhallisuus voitaisiin taata.

HÄMEENPUISTON SUHDE YMPÄRÖIVIIN RAKENNUKSIIN JA KATUALUEISIIN

Hämeenpuisto sijoittuu katumaisena alueena rakennetun ympäristön väliin. Puisto rajaa keskisintä keskustaa. Rakennukset rajaavat yhdessä Hämeenpuiston kanssa katutilaa eri tavoin. Risteysten kohdalla on avoimempaa. Kivijalat sekä korkeat rakennukset näkyvät selkeimmin.

Useat arvorakennukset aukeavat Hämeenpuistoon ja näkyvät sinne hyvin. Näitä ovat esimerkiksi Metso-kirjasto, Aleksanterin kirkko sekä Tampereen Työväen Teatteri. Toisaalta rakennukset peittyvät keskellä kuljettaessa puuston taakse, ja laidoilla kuljettaessa ovat liian lähellä kunnolla havaittaviksi. Tämän takia rakennusten korkeudella ei ole merkittävää eroa

havainnoijan näkökulmasta, jos kerroskorkeus on enemmän kuin kaksi tai kolme. Kivijalkojen julkisivut korostuvat ja erityisesti puiston pohjoispuolella kauniit vanhat värikkäät julkisivut kiinnittävät huomion puista tai lähietäisyydestä huolimatta.

12

Kuvaan on merkitty tarkastelualueen ja sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevien rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat kohteet.

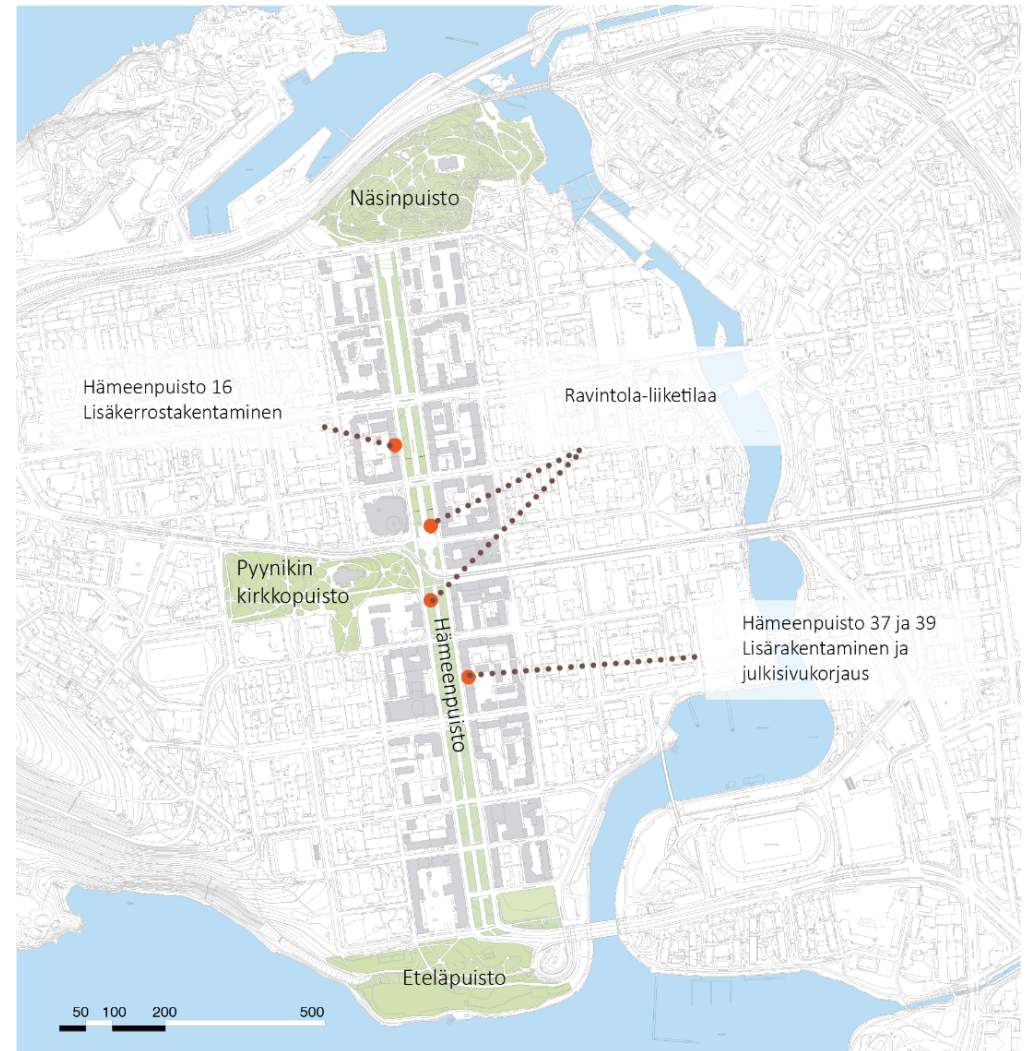
©Tampereen Kaupunki / MV

Viimeisen kymmenen vuoden aikana tulleet muutokset eivät juuri vaikuta Hämeenpuiston kaupunkikuvaan. Muutokset ovat lähinnä parin rakennuksen korotuksia. Julkisivuremontitkin vaikuttavat katukuvan ilmeeseen ainakin paikallisesti. Havaitut muutosalueet on merkitty kuvaan 13. Hämeenpuistoa reunustavilla katualueilla rakennukset ovat suuressa osassa luomassa alueen ilmettä. Hyväkuntoiset, vanhat rakennukset ovat tunnelmallisimpia. Paikoin katualueella on erilaisia syvennyksiä, jotka osaltaan suojaavat esimerkiksi liikenteen välittömältä läheisyydeltä. Hämeenpuiston pituudelle mahtuu monipuolisesti erilaisia rakennuksia, joiden aikakaudet, materiaalit ja mittakaavat vaihtelevat paljon. Tällaiset seikat vaikuttavat katualueen viihtyisyyteen ja rajautumiseen.

Ympäristössä on Hämeenpuiston laitoja kuljettaessa enemmän variaatiota, jolloin syntyy tunne nopeammasta etenemisestä kuin puiston keskellä. Risteysten kohdilla avautuu suurempia näkymiä.

KAUPUNKIKUVALLISTEN ARVOJEN HUOMIOT JA KEHITYSEHDOTUKSET

- Puiston historiallisuuden huomioiminen, infotaulut tai vanhojen asioiden korostaminen
- Rakennusten kivijalkojen värit ja yksityiskohdat tärkeitä kaupunkikuvallisesti
- Koko puiston läpi kulkeva näkymä jakautuu kahteen Vapaudenpatsaan kohdalla maaston laskemisen vuoksi. Patsas on siis erittäin tärkeä maamerkki kaupunkikuvallisesti.
- Liikuteltavien kioskien sijaan huolitellumpia ja arkkitehtonisesti laadukkaampia rakennuksia kahviloille.
- Rakennusten hyvä kunto, sekä eri aikakaudet tekevät ympäröivistä rakennuksista tärkeitä.
- Ympäröivien rakennusten kerroskorkeus ei ole niin merkittävä rakennusmassojen jäädessä puiston taakse piiloon.
- Reunustavilla kaduilla eteneminen tuntuu jouhevammalta vaihtuvien rakennusten ansiosta.

13

Kuvaan on merkitty punaisilla pisteillä vuoden 2014 jälkeen rakennetut merkittävimmät rakennukset tarkastelualueella. ©Tampereen Kaupunki

VIRKISTYS- JA OLESKELUARVOT

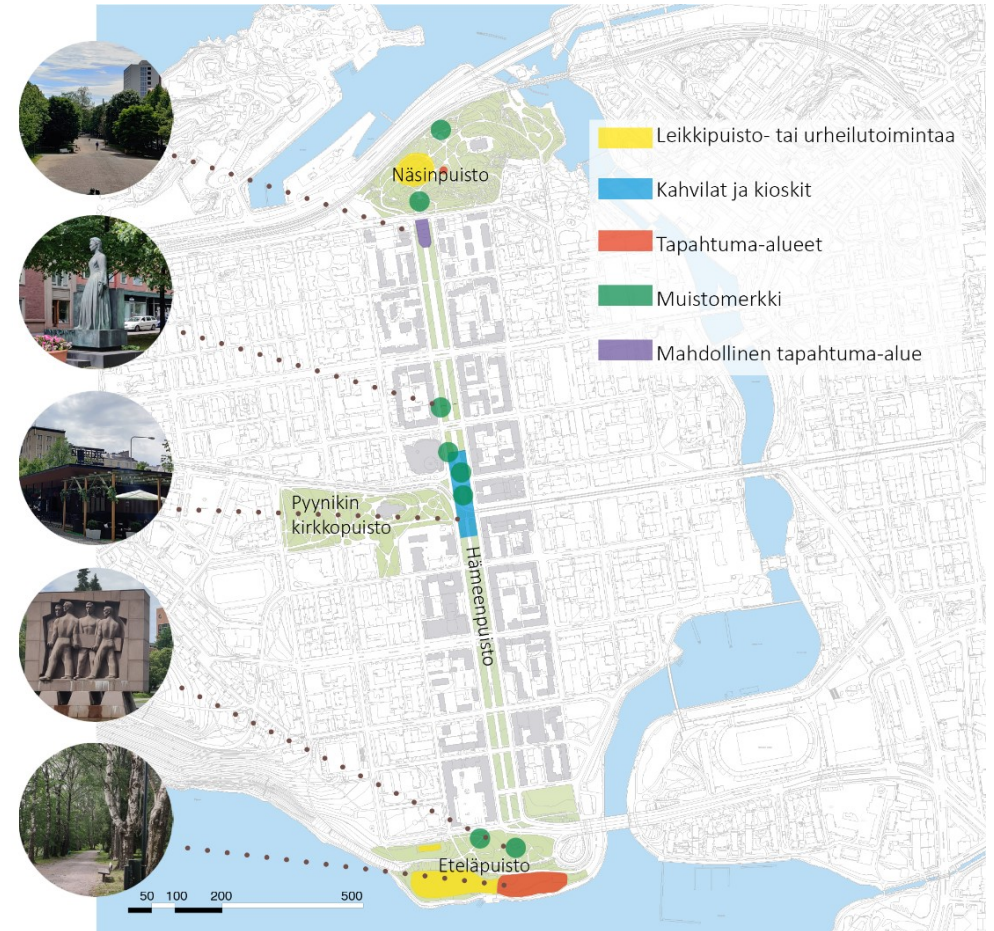
TOIMINNOT

Hämeenpuistossa toiminnot jakautuvat kolmelle aktiivisemmalle osalle. Pohjoisessa Näsinpuisto, keskellä vapaudenpatsaan aukio ja Hämeentien risteyskohta, sekä etelässä Eteläpuisto. Puiston toimintoihin kuuluu kahvila- ja ravintolatoimintaa, liikkumiseen suunniteltuja alueita, sekä tapahtumapaikkoja. Puiston patsaat ovat myös osana toimintoja. Taideteokset piristävät puistossa vierailijaa ja antavat paikoille tunnistettavuutta.

Näsinpuisto on rauhallisin muihin alueisiin verrattuna ollessaan kukkulan päällä. Liikkuminen tapahtuu pääosin jalkaisin. Näsinpuistosta löytyy lasten leikkipuisto nimeltään Tiitiäisen satupuisto. Leikkipaikan lisäksi puiston mutkittelevat polut kannustavat tutkimaan ja liikkumaan. Kartanomuseo Milavidan yhteydessä on kahvila ja pieni esiintymislava nimeltään ”Laululava”.

Pohjoisessa heti Näsinpuiston jälkeen esplanadi alkaa yllättäen hiekkakentällä. Alue on oudon tyhjä ollakseen niin otollisella paikalla. Kentällä on ollut historiassa enemmän toimintoja. Alueella on sijainnut aiemmin kaksi erilaista vesiallasta lasten uimakäyttöön ja viimeisimpänä pieni leikkipuisto. Tällä hetkellä kenttä on tyhjillään välitilassa ja odottaa uutta käyttötarkoitusta.

Hämeenpuiston keskipaikkeille on sijoitettu paljon toimintoja. Alueen läheisyydestä löytyvät valtaosa puiston patsaista, ja aukiota ympäröivät sekä kaupunkikuvallisesti, että toiminnallisesti tärkeät rakennukset, kuten pääkirjasto Metso ja Aleksanterin kirkko. Keski-aukiolle on viime vuosina tullut erilaisia ruokakojuja, sekä jäätelökioski. Samoilla paikoilla on sijainnut aiemmin vesikioski ja lankarullakioski. Nyt historiallisia kioskeja ei enää ole, mutta toiminta on pysynyt samana. Ihmiset käyttävät keskusaukiota aktiivisesti.

14

Kuvaan on merkitty tarkastelualueen varrella havaitut toiminnalliset alueet ja muistomerkit. ©Tampereen Kaupunki

Pyynikin kirkkopuisto ympäröi Aleksanterin kirkkoa. Toiminnoiltaan se on rauhallinen ja perinteinen. Puistossa voi kävellä eri poluilla tai istua penkeillä. Kirkon eteen avautuu kaunis suihkulähde istutuksineen ja takana sijaitsee vanha hautuuma. Vaikka puisto sijaitsee liikenteen solmukohtien äärellä, on tunnelma puistossa seesteinen.

Eteläpuiston käyttö painottuu tapahtumiin ja urheilutoimintaan. Puistosta löytyy padel- ja lentopallokentät. Hämeenpuiston bulevardin tavoin Eteläpuisto on vahvasti läpikulkupaikka. Osuustoimikunnanmuistomerkin aukion ja istutusten jälkeen sieltä löytyy muutama penkki, sekä lähinnä teitä itä-länsi-suunnassa. Puiston vähäisten toimintojen takia sen käyttö on kuitenkin aktivoitunut viime vuosina tapahtumapaikkana. Kesäisin alueelle mahtuu hyvin pientä tapahtumatoimintaa. Toimintaa aktivoidaan esimerkiksi vuonna 2021 käyttöön otetulla Tampereen yliopiston arkkitehtiopiskelijoiden suunnittelemana ja rakentamalla pienellä esiintymislavalla.

Puistoa ympäröivillä kaduilla toiminta tapahtuu rakennuksissa sisällä. Hämeenpuiston varresta löytyy erilaisia kivijalkaliikkeitä. Erikoisliikkeet ja niiden näyteikkunat katukerroksessa tukevat esteettistä puistomiljöötä.

Muuten Hämeenpuiston pitkällä suorilla toiminta jää lähinnä liikkumiseen. Ripotellut penkit tarjoavat levähdyspaikkoja, mutta muuten osuudet ovat virikkeettömiä. Joskus puiston suorat täyttävät tapahtumakojut, kuten Kansainvälisillä Suurmarkkinoilla tai muilla ruokafestivaaleilla. Maastovierailulla näimme ihmisiä pelaamassa mölkkyä nurmialueella. Ihmisten oma toiminta elävöittää paikkaa, ja koko paikanhan tarkoitus on tarjota ihmisille alue ajanvietolle ja toistensa tapaamiselle.

15

Vapaudenpatsaan aukio on Hämeenpuiston aktiivisin paikka toiminnaltaan. ©Tampereen Kaupunki

16

Eteläpuiston Padel-kenttä, sekä Tampereen arkkitehtiopiskelijoiden rakentama esiintymislava. ©Tampereen Kaupunki

KÄYTTÖ

Käyttö seuraa toimintoja. Hämeenpuiston käytön voi jakaa karkeasti viiteen eri pääkäyttötarkoitukseen. Puistoa käytetään liikkumiseen, istumiseen, muuhun ajanviettoon, sekä rakennusten liikkeissä asioimiseen ja asumiseen.

Hämeenpuisto on tärkeä liikenneväylä niin moottoriajoneuvoille, kuin kevyelle liikenteellekin. Liikkuminen tapahtuu pitkillä pohjois-etelä-suorilla. Kevyen liikenteen liikkuminen jatkuu myös esplanadin päätypuistoihin, eli Näsinpuistoon ja Eteläpuistoon.

17 *Eteläpuiston penkkejä. Hämeenpuistossa käytettävän valkoisen penkin, kutsutaan myös puusohvan, malli on 1910-luvulta. ©Tampereen Kaupunki*

Hämeenpuisto tarjoaa runsaasti levähtämispaikkoja. Penkkejä löytyy joka puolelta puistoa, eikä kadulta ole pitkä matka poiketa puiden alle istuskelemaan. Puiston istumisviihtyisyyttä voitaisiin parantaa esimerkiksi pensain rajatuilla penkkiryhmillä, jolloin liikenne ei juoksisi sekä selän takana, että silmien edessä. Miellyttävimmät paikat istuutua ovat nimittäin hiljaisemmat alueet, joissa saa hieman omaa rauhaa.

Hämeenpuiston nurmialueet jäävät käyttämättömiksi samoista syistä. Nurmikolla istuessa esimerkiksi piknikillä autot huristavat parin metrin päästä kasvoista. Eteläpäädyssä, jossa maanpinta laskee voivat autot ajaa jopa ”pään yläpuolella”. Tähän voisi olla apuna myös pensain rajatut pistokohdat.

Muu ajanvietto on kahvilassa käyntiä, leikkipuistossa leikkimistä, Eteläpuiston urheilumahdollisuuksien käyttämistä, sekä tapahtumapaikkojen tai lavojen yhteydessä olemista. Ajanvietto sijoittuu voimakkaasti sinne, missä toimintaa alun perin tarjotaan. Tällöin puiston päädyt ja keskikohta ovat käytössä. Googlen karttapalvelun arvostelujen mukaan ihmiset kaipaavat Hämeenpuistoon toiminnan lisäksi käytännön hyödykkeitä, kuten julkisia vessoja ja lisää istumapaikkoja.

Puiston käytöksi voidaan laskea ympäröivien kivijalkaliikkeitten toiminta. Alueella sijaitsee lukuisia erikoisliikkeitä, joita varten ihmiset tulevat alueelle. Puistomainen ympäristö tarjoaa miellyttävän mahdollisuuden piipahtaa eri liikkeisiin sisään houkuttelevien näyteikkunoiden perässä. Hämeenpuiston kauppatoiminta ei ole verrattavissa suuriin ostoskeskuksiin kuten Ratinaan tai Koskikeskukseen, mutta liikkeessä käy silti kuhina. Hämeenpuisto ja sen liikkeet elävät symbioosissa. Puisto tarjoaa houkuttelevan paikan erikoisliikkeille ja liikkeet kutsuvat ihmisiä vierailemaan vastapainoisesti myös puistossa.

Hämeenpuiston käyttöön liittyy asumista. Esplanadia reunustavat kerrostalot, joista valtaosassa on asumista ylemmissä kerroksissa. Puiden rehevien lehvästöjen ansiosta asunnot pysyvät yksityisinä, vaikka sijaitsevatkin yleisellä paikalla. Hämeenpuiston kaduista itäisemmältä löytyy enemmän asumista ja liiketoimintaa yhdisteleviä rakennuksia. Läntiseltä kadulta löytyy asuinrakennusten lisäksi enemmän toimisto- tai yleistä toimintaa tarjoavia rakennuksia, kuten Pääkirjasto Metso ja Tampereen Työväen Teatteri.

18

Monessa Hämeenpuistoa reunustavassa rakennuksessa yhdistyvät asuminen ja liiketoiminta. ©Tampereen Kaupunki

LIKKUMINEN

KÄVELY: Kävelijät käyttävät Hämeenpuistoa kaikista laajimmin. Reitti vaihtelee sen mukaan, millä asialla puistossa on. Viereisissä liikkeissä asioiva henkilö kävelee mieluummin kävelytiellä kadun varressa, josta on helppo pääsy sisälle rakennuksiin. Puistossa kävelevät sunnuntaikäyskentelijät ja ne, jotka haluavat taittaa pitkän matkan rauhallisemmassa vaihtoehdossa.

Kävelijöille Hämeenpuiston keskitie on leveä ja selkeä. Kävelemään mahtuu hyvin, eikä tarvitse pelätä auton alle jäämistä. Kadun jalkakäytävät ovat ahtaammat, joten suuremmat porukat valitsevat usein kävelyn keskellä puistoa. Hämeenpuiston keskitien leveys on välillä kuitenkin hämmentävä. Tilaa riittäisi hyvin toiminnalle tai kahviloille. Osuuksilla, joilla ei tapahdu mitään, tuntuu tie liian laajalta ja kävelystä tulee epämääräistä haahuilua. Jossain vaiheessa monotonisuus alkaa kyllästyttämään.

Kävely on miellyttävintä kirkko- ja päätypuistoissa. Tiet ovat kapeampia, joten rauhallinen eteneminen ja samalla ympäristön havainnointi sopii hyvin. Polut ja ympäröivät puut tekevät puistoista mielenkiintoisia.

PYÖRÄILY: Hämeenpuisto on yksi Tampereen kaupungin pääpyöräreiteistä. Leveä katu mahdollistaa nopean liikkumisen puiston toiselta puolelta toiselle. Kokemuksen mukaan pyöräilijät valitsevat mieluummin puiston leveän keskitien, kuin sivukadut, jotka ovat täynnä jalankulkijoita. Ehdoton etu pyörätiellä on se, ettei autoja tarvitse väistellä, vaan saa ajaa puistossa. Toisaalta nopeasti ajavat pyöräilijät lisäävät sitä tunnetta, että Hämeenpuisto on vain vehreämpi liikenneväylä.

Puistotielle mahtuvat eri kevyen liikenteen edustajat kulkemaan, mutta väistämishierarkia aiheuttaa hämmennystä liikkujille. Poikkeuksellisesti historiallisen painoarvon takia puistotietä ei olla jaettu eri osiin, kuten pyöräilijöihin ja jalankulkijoihin. Yleensä pääreiteillä tulisi osoittaa omat

alueensa eri liikkumismuodoille. Tämän takia kävelijät haahuilevat koko tien leveydeltä ja pyörät puikkelehtivat välissä.

Hämeenpuiston esplanadin jakoa eri liikkumismuodoille voisi kehittää tavalla, joka sopisi paikkaan, eikä rikkoisi puiston historiallista miljöötä. Polkupyörille voisi rajata oman väylän esimerkiksi puurivillä tai katulamppujen asettelulla. Jo tila kolmannen historiallisen puurivin ja nurmikon välillä on niin leveä, että siitä mahtuu ajamaan leveästi yhteen suuntaan ja kapeasti kahteen. Tämä puoltaisi ihmisten toiveita lisäpuista, sekä rauhoittaisi puiston keskitien muuten kävelyllä.

Loppukesästä 2021 Tampereelle ovat saapuneet Sale-kaupunkipyörät. Muutos on niin uusi, ettei se näy vielä kaupunkikuvassa muuten, kuin pyörätelineinä täynnä upouusia yhteiskäyttöpyöriä.

Hämeenpuistoon on ilmestynyt viime vuosien aikana pyörätelineet. Tämä kannustaa ihmisiä tulemaan puistoon pyörällä moottoriajoneuvon sijaan, sekä pysähtymään ja viettämään aikaa puistossa. Telineitä löytyy hyvin eri puolilta puistoa. Tällä hetkellä pyörätelineet ovat lähes tyhjät. Harva varmaan jättää pyöräänsä yleiseen puistoon koko päiväksi ilman valvomista. Pyörätelineitä luultavasti käytetään silloin, kun puistoon tullaan viettämään aikaa. Toisin sanoen ensin on saatava toimintaa ja tapahtumaa, jotta telineet pääsevät myös hyötykäyttöön.

POTKULAUDAT: Vuonna 2019 katukuvaan ilmestyivät sähköpotkulaudat, jotka saavuttivat nopeasti suuren suosion ja aktiivisen käytön. Potkulaudat näkyvät Hämeenpuiston kaupunkikuvassa sekä ohii huristelevina ihmisinä, että tien reunaan pysäköityinä.

Sähköpotkulautoihin pätevät pyöräilijöiden säännöt. Missä moni pyöräilijä käyttää mielellään Hämeenpuiston esplanadin keskikäytävää, niin potkulautilijat kulkevat mieluummin reunustavilla kaduilla, joskin

jalkakäytävällä ajavat luvattomasti. Puiston karkea sora on vaikeaa kuljettavaa potkulaudan pienille pyörille, mutta asfaltilla liikenneväline liikuu vaivattomasti ja äänettömästi.

Potkulautojen ideana on se, että ajokin saa napata mukaansa ja jättää jälkeensä mielensä mukaan. Ohjeena on, että lauta pysäköidään käytön jälkeen kadun varteen, kuten pyöräkin. Ihmisten huolimattomuus tulee kuitenkin esiin Hämeenpuistossakin siinä, että potkulautoja pysäköidään joskus jopa keskelle tietä tai puiston polkua. Hämeenpuiston uusien pyörätelineitten sivussa olisi esimerkiksi hyvin tilaa käyttämättömille potkulaudoille.

18

Sähköpotkulaudat ovat aktiivisessa käytössä Tampereen keskustassa. Kuva on Eteläpuistosta, johon joku on pysäköinyt potkulaudan keskelle tietä. ©Tampereen Kaupunki

VIRKISTYS- JA OLESKELUARVOJEN HUOMIOT JA KEHITYSEHDOTUKSET

- Pohjoisen hiekkakenttä on potentiaalinen paikka uudelle toiminnalle.
- Hämeenpuiston päädyt ja keskikohta ovat täynnä toimintaa, mutta suorat osuudet välissä ovat virikkeettömiä.
- Pensain rajatut penkkiryhmät antaisivat yksityisyyttä. Nurmialueita voitaisiin saada enemmän käyttöön myös pensailla rajaamalla rauhallisempia kohtia.
- Puistoon kaivataan julkista vessaa.
- Esplanadin leveys sopii hyvin toiminnalle, tyhjänä puisto on autio.
- Polkupyörille voisi rajata oman väylän puiston keskikadulta puu- tai katulamppurivien avulla rikkomatta kuitenkaan historiallista puistomiljöötä.
- Pyörätelineitten asettelussa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että ne ovat paikoissa, joissa ihmiset viettävät aikaa.
- Sähköpotkulaudoille selkeät merkinnät luvallisiin pysäköimispaikkoihin.

LUONTOARVOT

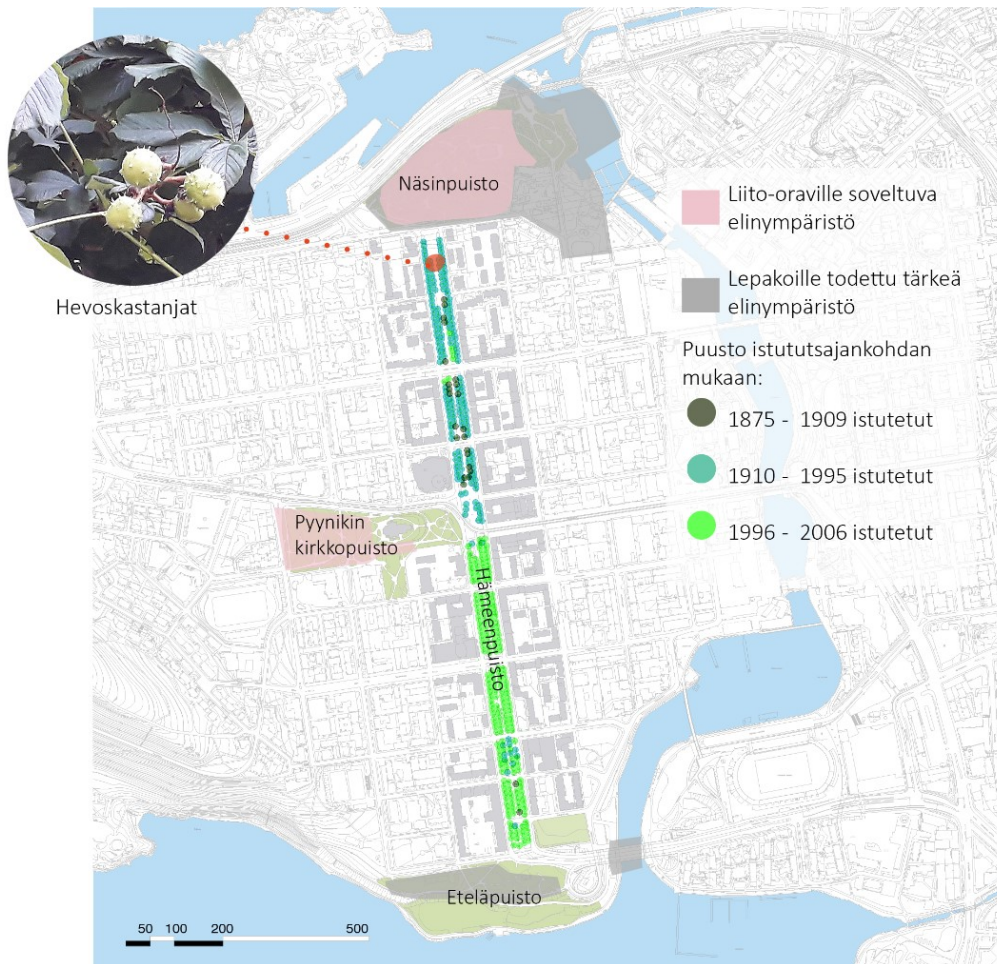
PUUSTO

Ekologisuus: Erityisesti vanhat puut vaikuttavat laskennallisesti viherkertoimeen. Viherkerroin nousee enemmän vanhojen kuin nuorten puiden kohdalla. Lisäksi puusto tarjoaa elinympäristön monille eliöille. Hämeenpuisto yhdistää Näsinpuiston, Pyynikin kirkkopuiston ja Eteläpuiston, jotka ovat ekologisesti Hämeenpuistoa monimuotoisempia. Näsinpuistossa ja Eteläpuistossa ovat arvokkaat lepakkoalueet. Näsinpuistossa ja Pyynikin kirkkopuistossa on liito-oravalle soveltuvaa elinympäristöä. Lisäksi Näsinpuistossa on havaintoja käpytikoista.

Historiallisuus: Hämeenpuisto on historiallinen paitsi kokonaisuutena, myös puidensa osalta. Puustoa on uusittu ajan saatossa useaan otteeseen, mutta paikoin puistosta löytyy yhä todella vanhoja puita. Puut luovat osaltaan puiston historiallista ilmettä. Suorat keskikäytävää reunustavat puurivistöt muistuttavat historiallisen esplanadin ideasta. Puut myös rajaavat suoraa näkymää eri näkymäakselien päätteisiin, kuten Vapaudenpatsaalle.

Tärkeys kaupunkilaisille: Hämeenpuisto ja ympäröivät puistot mainittiin vuoden 2020 Kaupunkipuukyselyssä useita kertoja. Kyselyssä pyydettiin kaupunkilaisia merkitsemään kartalle sekä olemassa olevia tärkeitä puita, että ehdotuksia uusien kaupunkipuiden paikoiksi. Merkintöjen yhteydessä vastaajia pyydettiin lisäksi kertomaan perusteluja valinnoilleen.

Hämeenpuiston olemassa olevista puista on kyselyssä vain muutama maininta. Sen sijaan puistoon toivotaan uutta puustoa hieman ahkerammin. Uuden puuston paikkoja on merkitty erityisesti Hämeenpuiston pohjoisosaan.

20

Kuvassa tarkastelualueen liito-orava ja lepakkoselvitysten aluerajaukset sekä Hämeenpuiston puut istutussajankohdan mukaan. ©Tampereen Kaupunki

Eräs vastaaja pitää linjasta poikkeavasta puusta puiston pohjoispuolella – se ”muistuttaa hauskesti Hämeenpuiston entisestä kolmannesta puurivistä”. Toinen vastaaja kehuu puiston keskikohdilla sijaitsevia hevoskastanjoita, joiden elämässä näkyy kauniisti vuoden kierto. Joku mainitsee yleisesti, että kaikki Hämeenpuiston puut ovat tärkeitä ja historiallisia tamperelaisille.

Uusia puita toivotaan esimerkiksi elävöittämään puiston pohjoispuolen aukiota, joka nyt on ”liian karu”. Eräs vastaaja kertoo Hämeenpuiston olevan puisto vain nimellisesti, ja ehdottaa puiden lisäämistä, jotta keskiväylä muuttuisi puistomaisemmaksi. Toinen vastaaja puolestaan muistelee Hämeenpuistossa ennen olleen useampia puukujia sekä lehtikuusia, ja ehdottaa uusia puita alueelle.

Kaikissa Hämeenpuistoa ympäröivissä puistoissa olemassa olevia kaupunkipuita on merkitty useampia. Hämeenpuistossa ja Pyynikin kirkkopuistossa merkinnät painottuvat yksittäisiin, tiettyihin puihin, mutta Eteläpuistossa käytännössä koko puusto merkattu tärkeäksi. Kyselystä jää vaikutelma, että puusto on todella tärkeä osa alueen identiteettiä, merkitystä ja viihtyisyyttä. Nämä Hämeenpuiston yhdistämät kolme puistoa tuntuvat olevan Hämeenpuistoa pidetympiä paikkoja, ja puilla vaikuttaa olevan siinä iso rooli. Puut Hämeenpuistossa ja yleisestikin ovat kaupunkilaisille tärkeitä, ja luovat osaltaan alueen identiteettiä.

Esimerkiksi Eteläpuiston alueella on Kaupunkipuukyselyn merkintöjä, jotka saattaisivat toimia hyvänä kehitysehdotuksena myös Hämeenpuiston kohdalla. Eteläpuiston isojen puiden ryhmittymiä arvostetaan. Niiden tuntumaan ehdotetaan penkkejä, joissa levähtää ja viiptyillä. Puiden tarjoaman varjon lisäksi penkkien sijoitteluun toivotaan kiinnitettävän huomiota niin, ettei aurinko paista kaikilla penkeillä kasvoille, vaan mieluummin selkäpuolelle. Vastaaja kertoo tällaisten yksityiskohtien olevan erityisen tärkeitä vanhusten kannalta. Huomiota voisi ehdottomasti hyödyntää myös Hämeenpuiston kehittämisessä.

Eteläpuistoon ehdotetaan lisäksi kukkivia hedelmäpuita. Merkinnän tekijä uskoi niiden viimeistelevän Eteläpuiston alueen sekä houkuttelevan niin tamperelaisia kuin turistejakin. Tämä saattaisi olla sekä toiminnallinen, esteettinen että luontoarvoja kohottava keino Hämeenpuistonkin kehittämisessä.

Merkitys näkösuojana: Puilla on paahteelta suojaava merkitys Hämeenpuistossa, sekä ne erottavat keskikäytävällä kulkijan autoteiden välittömästä läheisyydestä.

Puut saavat osaltaan keskusta-asumisen tuntumaan ”kotoiselta” ja intiimiltä. Niiden ansiosta esimerkiksi puistoa reunustavista asunnoista ei ole niin suoraa näköyhteyttä toisiinsa, kuin ilman puita olisi. Toisaalta maasta katsottuna puut eivät peitä esimerkiksi puistoa reunustavien rakennuksien alimpia kerroksia, joissa usein sijaitsee muun muassa myymälätiloja. Näin säilyy osaltaan kaupunkimainen tunnelma puiden paljoudesta huolimatta. Puiden rungot rajaavat kivijalkoja kauniisti.

NURMI JA ISTUTUKSET

Nurmi on Hämeenpuistossa paikoin huonokuntoista tai jopa mullalla. Tällaisista kohdista saattaa tulla huolittelematon tai ”unohdettu” vaikutelma, joka ei sovi puiston muutoin varsin säntilliseen sommitteluun. Toisaalta puistosta löytyy myös hyvinvoivia, siistejä nurmialueita. Kuluneisuuskaan ei välttämättä estä nurmialueen hyödyntämistä. Alueita puiden lomassa voi käyttää esimerkiksi pelailuun tai piknikeihin.

Pyynikin kirkkopuistossa, Eteläpuiston aukiolla sekä Näsinpuistossa istutukset vaikuttavat suurelta osin monipuolisemmilta sekä paljon huolitellummilta kuin Hämeenpuistossa.

Voisi olla hyödyllistä tutkia myös vaihtoehtoisia, varjossa viihtyviä kestäväen pohjakasvillisuuden muotoja. Tällöin saataisiin ehkä vähennettyä kasvillisuuden yksipuolisuutta tai löytää vaihtoehtoja, jotka eivät tarvitsisi leikkuutta tai muuta huoltoa niin usein. Esimerkiksi ruohonleikkuun päästöjen ja melun vähentämisen sekä hyönteisten kannalta nurmivaltaisuudesta poikkeava ratkaisu olisi hyödyksi.

Monipuolisuutta olisi mahdollista lisätä myös muiden kasvien keinoin esimerkiksi pensaille ja kukkaistutuksilla. Tällaisilla ratkaisuilla voisi parhaimmillaan olla muun muassa sekä ekologinen, esteettinen, toiminnallinen että viihtyisyyttä lisäävä vaikutus.

21

Hämeenpuiston eteläpäädyssä nurmi on parempikuntoista, koska se saa tarpeeksi valoa. ©Tampereen Kaupunki

YMPÄRÖIVIEN PUISTOJEN SUHDE HÄMEENPUISTOON

Esimerkiksi Googlen karttapalvelusta löytyvien arvostelujen perusteella *Näsinpuisto* vaikuttaa olevan alueen puistoista pidetyin. Se on saanut lukuisia positiivisia kommentteja myös Kaupunkipuukyselyssä.

Näsinpuisto on eläväinen, monipuolinen ja mielenkiintoinen. Sen kasvillisuus on monimuotoista, ehkä kaikista monipuolisinta koko alueella.

Vaihtelevat maastonmuodot ja mutkittelevat polut tekevät puistosta kiinnostavan ja avaavat monenlaisia näkymiä esimerkiksi Särkänniemeeseen, Näsijärvelle, suihkulähteelle ja Hämeenpuistoon. Puistoon on tuotu yksityiskohtia ja taidetta, kuten miniatyyripatsaita.

Näsinpuiston liittyminen Hämeenpuistoon on kohtalainen. Hämeenpuiston pohjoisena päätenäkymänä toimii Näsinpuiston Tirkkoson suihkulähde, jolta näkee hyvin takaisin Hämeenpuiston. Puistojen välissä on kuitenkin vilkasta liikennettä, ja liikennejärjestelyt ovat sekavat – tämä voi kyllä johtua tietöistä. Hämeenpuistoon tultaessa on vastassa iso tyhjä kenttä, mikä edelleen lisää liitoksen hämmentävyyttä. Puistojen luonteet ovat hyvin erilaiset: toinen on intiimimpi ja kutsuu tutkimaan ja samoilemaan, toinen taas avoin ja suora, joka kutsuu liikkumaan.

Pyynikin kirkkopuisto on historiallisesti merkittävä. Museovirasto on osoittanut sen länsiosan muinaisjäännösalueeksi. Puistossa on myös lukuisia puita, jotka ovat saaneet kiitosta Kaupunkipuukyselyssä. Puistosta löytyy näiden lisäksi myös erilaisia istutuksia ja polkuja, sekä Hämeenpuistoonkin maamerkinä näkyvä kirkko. Erityisesti kirkon etualalta puisto vaikuttaa huolletulta istutuksineen. Puiston länsiosassa puolestaan on erilainen tunnelma hautakivien ja mutkittelevien polkujen lomassa. Polut sekä nurmi ovat siellä paikoin hieman heikossa kunnossa.

Pyynikin kirkkopuiston ympärille keskittyvät Hämeenpuiston merkittävimmät toiminnot ja julkiset rakennukset. Puisto liittyy Hämeenpuiston keskusaukioon, joskin välissä on paljon liikennettä. Kaupunkikuva on tällä kohdin monipuolinen myös Hämeenpuistossa kirkon, aukion ja toimintojen, kuten kioskien, myötä.

Eteläpuisto on keskeneräisessä tilassa, mutta toisaalta siellä on paljon ulkoilureittejä sekä tilaa tapahtumille. Ainakin maastokäynnin yhteydessä kesäkuussa puisto oli eläväinen. Eteläpuistosta tulee urheilullisempi mielikuva, kuin muista Hämeenpuiston varren puistoista. Puistosta on

näkymiä Pyhäjärvelle, sekä alueelta löytyy yksi muinaisjäännös.

Yleisilmeeltään Eteläpuisto on huolittelemattomampi kuin Näsinpuisto tai Pyynikin kirkkopuisto. Toisaalta voidaan miettiä, haittaako tämä puiston poikkeava luonne.

Eteläpuisto ei liity Hämeenpuistoon kovinkaan sulavasti. Puistoja erottaa toisistaan vilkas ja äänekäs Pyynikin valtatie, jossa autot ajavat usein todella nopeasti. Eteläpuiston patsas ja aukio sen ympärillä toimivat Hämeenpuiston eteläisenä näkymäpäättteenä, mutta näkymä ei ole erityisen viehättävä. Muistomerkki ei myöskään ole ilmeisesti kovin pidetty.

LUONTOARVOJEN HUOMIOT JA KEHITYSEHDOTUKSET

- Viherkertoimen ja historiallisuuden osalta Hämeenpuiston vanhat puut ovat tärkeitä.
- Kaupunkipuukyselyssä 2020 Tampereen asukkaat toivoivat lisää puita, sekä erilaisia puulajeja Hämeenpuistoon.
- Kyselyssä toivottiin penkkien asettelussa vaihtelua ilmansuuntiin, jotta kaikki penkit eivät olisi kasvot aurinkoon.
- Kyselyssä ehdotettiin kukkivia hedelmäpuita Eteläpuistoon. Tätä voisi hyödyntää myös Hämeenpuistossa.
- Puiden lehvästöjen tärkeänä tehtävänä on antaa yksityisyyttä Hämeenpuiston varrella asuville.
- Hämeenpuiston pohjoiseen osaan voisi tutkia muita varjossa viihtyviä kestävän pohjakasvillisuuden muotoja huonossa kunnossa olevan nurmen tilalle.
- Hämeenpuiston liittyminen päätypuistoihin on heikko, koska liikenne katkaisee jyrkästi jatkumon. Tällöin näkymien tärkeys korostuu.

LIIKENNEYMPÄRISTÖ

LIIKENNEYMPÄRISTÖN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET

Hämeenpuisto ei ole merkittävä vain kaupunkikuvallisesti, vaan se on myös tärkeä liikenneväylä osana keskustan kehää. Sekä moottori- että kevyelle liikenteelle puisto on tunnistettava ja selkeä pitkänä suorana. Joukkoliikenteellä matkustavalle puisto ja sitä ympäröivät rakennukset tarjoavat kauniita näkymiä sekä tärkeitä maamerkkejä.

Autoliikennettä on nykyään niin paljon, että niiden aiheuttama äänihaitta vaikuttaa puiston käytön miellyttävyyteen. Jo Hemgårdin puistohistoriallisessa selvityksessä 2014 mainitaan autojen tuottama melu, sekä toive vähentää autoilua puiston ympäriltä. Tähän voisi olla ratkaisuna joukkoliikenteen mahdollisuuksien parantaminen ja yksityisautoilun siirtäminen. Joukkoliikenteen säilyttäminen puiston ympärillä ei poistaisi kaikkea äänihaittaa, mutta laskisi sitä huomattavasti.

Jalankulkijoille tunnelma on yllättävän samanlainen sekä keskellä puistoa että reunustavilla kaduilla. Liikenteen melu kantautuu aivan yhtä hyvin puiston sisälle, mutta toisaalta puiden latvukset ovat niin runsaat, että puiston vehreydestä tuntuu riittävän rakennuksille asti. Pohjois-eteläsuunnassa eroa on taas enemmän. Hämeenpuiston eteläpääty kärsii huomattavasti enemmän liikennemelusta. Autoja on enemmän, mutta myös korkeat kiviset rakennukset tiiviisti puiston ympärillä saavat melun ääniaallot kimpoilemaan seinistä takaisin puistoon aiheuttaen kauhean kakofonian. Hämeenpuistossa osuuksilla, jossa rakennuksen seinän sijasta tilalla on aukio ja muuta tilan avausta, on liikenteen melu hiljaisempaa. Ääni pääsee pakenemaan laajemmalti ympäristöön.

Liikenteen ja puiston suhde ei ole yksinkertainen. Toisaalta melu hätyyttää puiston käyttäjiä, mutta toisaalta kaikki liikenne Hämeenpuiston ympärillä tekevät siitä aktiivisen paikan. Kuinka paljon kävijämäärät lisääntyisivät, jos

liikenne vähenisi? Ja löytäisivätkö ihmiset puistoon, ellei se olisi niin sopivasti kulkuyhteyksien varrella?

Esplanadin keskikäytävän ja reunustavien katujen yhteyttä on mietitty. Pitkin puistoa löytyy lukuisia suojaiteita, joten kevyelle liikenteelle on tarjottu hyvin mahdollisuuksia vaihtaa paikkaa. Liikkumista hidastavat kuitenkin liikennevalot joka välissä. Toisaalta autot ajavat Hämeenpuistossa suhteellisen kovaa, eivätkä ole halukkaita päästämään jalankulkijoita ensin suojaiteilla, joissa ei ole liikennevaloja.

Moottoriliikennettä kritisoidaan Hämeenpuiston jatkuvuuden katkaisemisesta. Yhteys Hämeenpuistosta päätypuistoihin katkeaa aina autotiehen. Poikkikadut pilkkovat myös Hämeenpuistoa moneen osaan. Puiston katkonaisuus häiritsee, etenkin kun kadunylitys saattaa olla väylän nurkassa. Toisaalta ylitykset rytmittävät jatkumoa, joka tuntuu välillä liian monotoniselta puiston keskellä.

22

*Hämeenpuistoa halkovat useat autotiet poikittaissuunnassa.
©Tampereen Kaupunki*

RATIKKA

Tampereen uutena tulokkaana ja ylpeytenä on ratikka. Ratikan rakentaminen aloitettiin maaliskuussa 2017 ja sen liikenne aukeaa elokuussa 2021. Hämeenpuistoon ratikkaliikenteen alkaminen näkyy siinä, että se halkoo isosti puiston läpi keskusaukion vierestä.

Ratikan suurempia merkityksiä ympäristöönsä voidaan vasta arvailla. Ratikka on hiljaisempi kuin bussit ja se tulee korvaamaan osan linjoista, sekä muuttaa monen bussilinjan kulkureittiä. Toisaalta ratikoita tulee kulkemaan yksittäisiä bussilinjoja tiheämmin. Hämeenpuisto tulee olemaan vilkas solmukohta busseille ratikan käyttöönoton jälkeenkin.

Ratikka sitoo Hämeenpuiston paremmin osaksi Hämeenkatua, Koskipuistoa ja rautatieasemaa. Liikkuminen tulee olemaan helppoa ja nopeaa, joten Hämeenpuistoon pääsee kätevästi viettämään aikaa. Ratikan ikkunasta on houkuttelevaa nähdä vehreä puisto ja sen tapahtumat. Kyydistä nouseminen ja puistoon mukaan liittyminen kutsuvat matkustajaa.

23

Hämeenpuistoa lähimmät ratikkapysäkit löytyvät Hämeentieltä Tuulensuu A ja B. ©Tampereen Kaupunki

JOUKKOLIIKENNEPYSÄKIT

Kartta ja sen kuvat havainnollistavat Hämeenpuiston joukkoliikennepysäkkejä, sekä katunäkymiä pysäkkien kohdalta. Puistossa busseilla on kaksi selkeää päälinjaa. Ensimmäisessä bussit ajavat pitkiä suoria katuja joko etelään tai pohjoiseen. Toisessa pääreitillä kulkee itä-länsi-suunnassa Hämeenkadulta puiston keskusaukion vierestä Pääkirjasto Metsolle ja siitä eteenpäin.

Pysäkkien laajan määrän takia Hämeenpuiston kohdalla monet tekevät bussivaihtoja. Joukkoliikenteen käyttäjille puisto tarjoaa miellyttävän paikan levätä, mikäli vaihto aika on pitkä.

LIIKENNEYMPÄRISTÖN HUOMIOT JA KEHITYSEHDOTUKSET

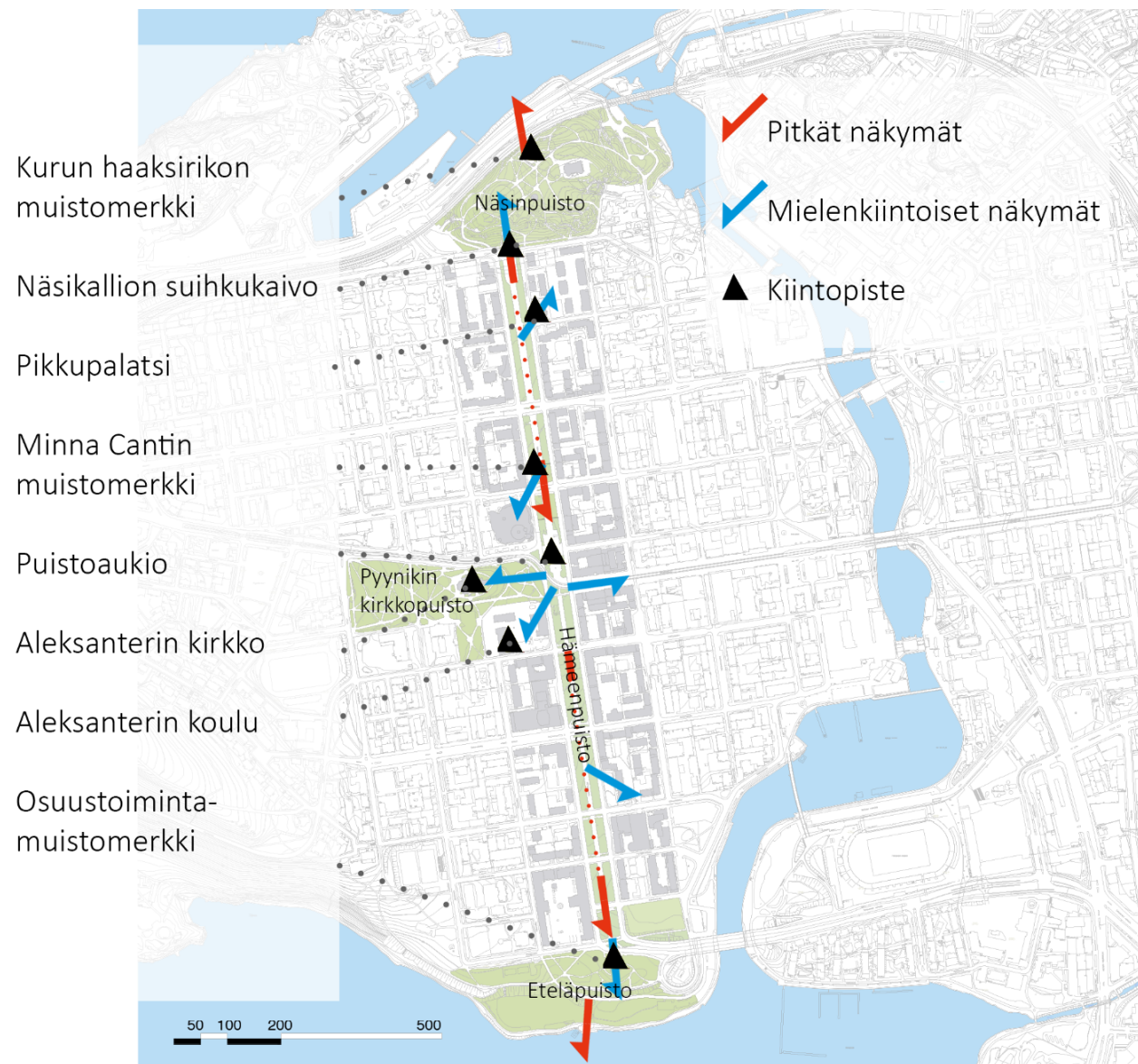
- Hämeenpuiston viihtyvyys kärsii suuresti moottoriliikenteen melusta. Yksityisautoilun arvoasemaa suhteessa kevyeen liikenteeseen tulisi muuttaa vähentämällä kaistoja, alentamalla nopeuksia tai parantamalla suojateiden sijoittelua jne.
- Liikenteen melu on voimakkaampaa Hämeenpuiston etelä-, kuin pohjoispäädyssä. Melu helpottaa alueilla, jossa on avauksia ympäristöön.
- Runsas liikenne poistaa puistomaisuutta, mutta lisää Hämeenpuiston käyttöä ja aktiivisuutta.
- Moottoriliikenne katkaisee esplanadin jatkuvuuden, mutta samalla se rytmittää muuten monotonista suoraa.
- Ratikan ansiosta Tampereen keskustassa liikkuminen on nopeaa. Se sitoo Hämeenpuiston paremmin osaksi Hämeentietä, Koskipuistoa ja rautatieasemaa.

24

Karttaan on merkitty Hämeenpuiston varrella sijaitsevat joukkoliikennepysäkit. ©Tampereen Kaupunki

1. Hämeenpuiston puistohistoriaselvitys, Maisemasuunnittelu Hemgård, 2014
2. Eteläpuisto -viherverkko selvitys, Tampereen infra, Vihersuunnittelu, 2016
3. Tampereen vihreä keskusta, Keskustan viherverkko ja sen kehittäminen, Tampereen infra, Vihersuunnittelu, 2014
4. Kaupunkipuukysely, Tampereen kaupunki, 2020
5. Eteläpuiston ja Nalkalanrannan maisemallinen tarkastelu, Maisemasuunnittelu Hemgård, 2011
6. Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö,
7. A- Insinöörit, 2012
8. Osoitteessa: <https://www.nysse.fi/> 28.07.2021
9. Osoitteessa: <https://visittampere.fi/artikkelit/ruokafestivaalit/> 28.07.2021
10. Osoitteessa: <https://www.eurooppamarkkinat.fi/tampere/> 28.07.2021

Kartta näkymät ja kiintopisteet, sivulla 12. ©Tampereen kaupunki

Kartta kulttuurihistorialliset arvorakennukset, sivulla 13. ©Tampereen kaupunki / MV

Kartan kulttuurihistorialliset arvorakennukset numeroitujen kohteiden luettelo:

1. Näsilinna, Kuninkaankatu 2b
2. Näsinpuisto
3. Pikkupalatsi, Hämeenpuisto 7
4. Amurinlinna, Hämeenpuisto 10 ja 12
5. Asunto Oy Satahovi, Mustanlahdenkatu 17
6. Asunto Oy Hämeenpuisto 16, Hämeenpuisto 16
7. Mustanlahdenkatu 21
8. Hämeenpuisto
9. Satakunnankatu 29
10. Pelastusarmeijan talo, Satakunnankatu 27
11. Kansan Lehden toimitalo ja kirjapaino, Hämeenpuisto 21
12. Puutarhakatu 16
13. Puutarhakatu 14
14. Puutarhakadun liiketalo, Puutarhakatu 21
15. Puutarhakatu 23
16. Metso -Tampereen kaupungin pääkirjasto, Pirkankatu 2
17. Asunto Oy Kauppakartano, Hämeenpuisto 27 a
18. Säästöpankintalo, Kauppakatu 14

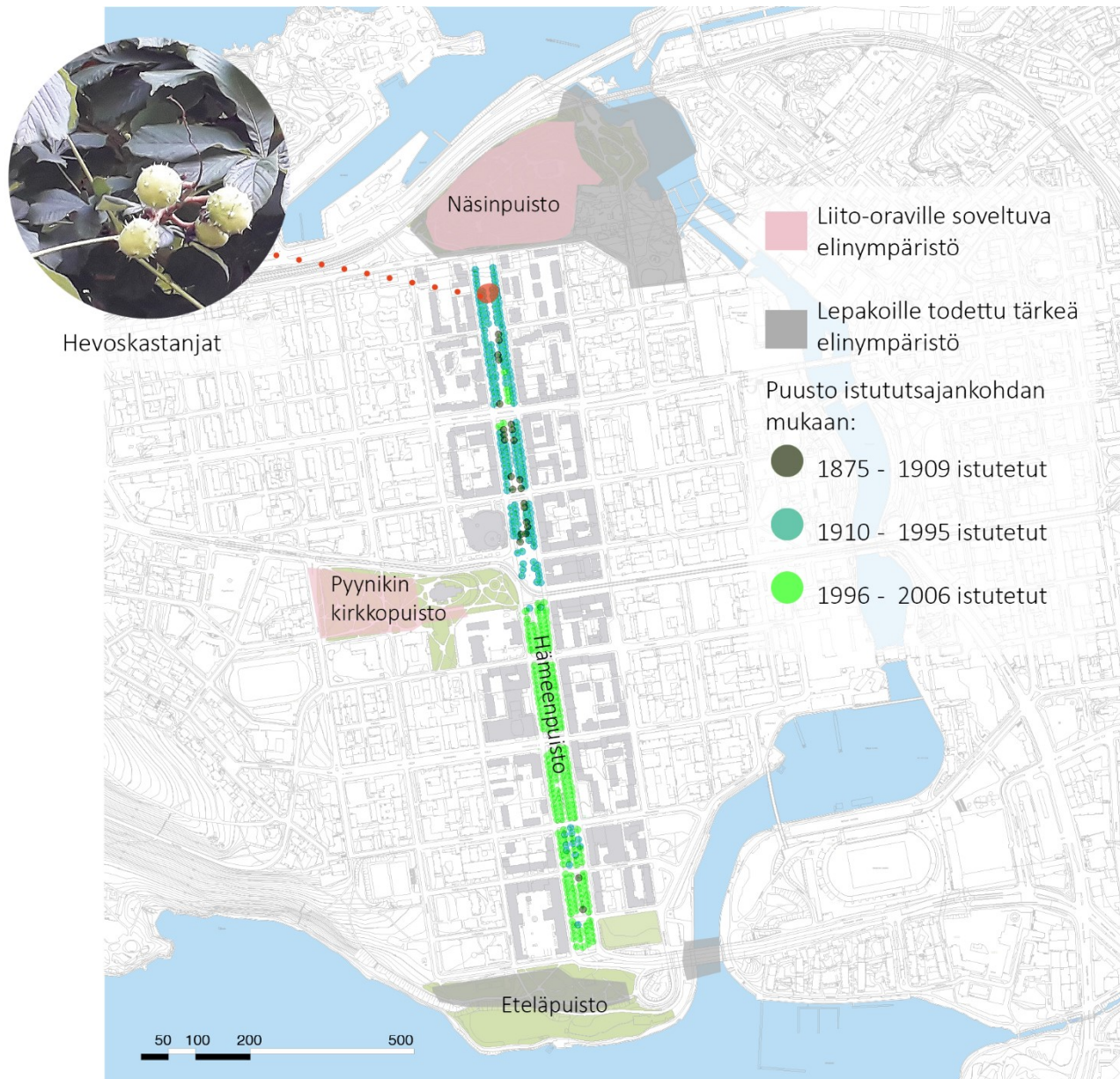
19. Seurakuntien talo, Kauppakatu 13
20. Tuulensuu / Kinopalatsi, Hämeenkatu 30
21. Aleksanterin kirkko, Pyynikin kirkkopuisto
22. Pyynikin kirkkopuisto
23. Aleksanterin koulu, Hämeenpuisto 26
24. Hjorthin talo, Hämeenpuisto 31
25. Petitin talo, Hämeenkatu 31
26. Helsingin Osake-Pankin talo / Valioasun talo, Hämeenkatu 29
27. Tampereen työväentalo, Hämeenpuisto 28
28. Hämeenpuisto 37
29. Tampereen työväen teatteri – TTT, Hämeenpuisto 30-32
30. Satamakatu 8
31. Tyttölyseo / Pyynikin koulu, Hämeenpuisto 34
32. Kiinteistö Oy Satamakatu 7, Satamakatu 7
33. Näsilinnankatu 40
34. Tiilispuisto, Hämeenpuisto 43-45
35. Leijona-pukineen talo, Nalkalankatu 12
36. Klingendahl, Hämeenpuisto 44

Kartta lisärakentaminen suunnittelualueella vuoden 2014 jälkeen, sivulla 14. ©Tampereen kaupunki

Kartta toiminnot, sivulla 15. ©Tampereen kaupunki

Kartta luontoarvot, sivulla 21. ©Tampereen kaupunki

Kartta joukkoliikennepysäkit, sivulla 25. ©Tampereen kaupunki